Vol 5 Issue 10 April 2016 ISSN No :2231-5063

International Multidisciplinary Research Journal

Golden Research Thoughts

Chief Editor
Dr.Tukaram Narayan Shinde

Publisher
Mrs.Laxmi Ashok Yakkaldevi

Associate Editor
Dr.Rajani Dalvi

Honorary
Mr.Ashok Yakkaldevi

Welcome to GRT

RNI MAHMUL/2011/38595 **ISSN No.2231-5063**

Golden Research Thoughts Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial board.Readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

Regional Editor

Dr. T. Manichander

International Advisory Board

Kamani Perera
Regional Center For Strategic Studies, Sri Lanka

Janaki Sinnasamy
Librarian, University of Malaya

Romona Mihaila
Spiru Haret University, Romania

Delia Serbescu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Anurag Misra
DBS College, Kanpur

Titus PopPhD, Partium Christian University, Oradea,Romania

Mohammad Hailat
Dept. of Mathematical Sciences, University of South Carolina Aiken

Abdullah Sabbagh
Engineering Studies, Sydney

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Loredana Bosca
Spiru Haret University, Romania

Fabricio Moraes de Almeida
Federal University of Rondonia, Brazil

George - Calin SERITAN
Faculty of Philosophy and Socio-Political Sciences Al. I. Cuza University, Iasi

Hasan Baktir
English Language and Literature Department, Kayseri

Ghayoor Abbas Chotana
Dept of Chemistry, Lahore University of Management Sciences[PK]

Anna Maria Constantinovici
AL. I. Cuza University, Romania

Ilie Pintea,
Spiru Haret University, Romania

Xiaohua Yang
PhD, USA

......More

Editorial Board

Pratap Vyamktrao Naikwade
ASP College Devrukh,Ratnagiri,MS India

R. R. Patil
Head Geology Department Solapur University,Solapur

Rama Bhosale
Prin. and Jt. Director Higher Education, Panvel

Salve R. N.
Department of Sociology, Shivaji University,Kolhapur

Govind P. Shinde
Bharati Vidyapeeth School of Distance Education Center, Navi Mumbai

Chakane Sanjay Dnyaneshwar
Arts, Science & Commerce College, Indapur, Pune

Awadhesh Kumar Shirotriya
Secretary,Play India Play,Meerut(U.P.)

Iresh Swami
Ex - VC. Solapur University, Solapur

N.S. Dhaygude
Ex. Prin. Dayanand College, Solapur

Narendra Kadu
Jt. Director Higher Education, Pune

K. M. Bhandarkar
Praful Patel College of Education, Gondia

Sonal Singh
Vikram University, Ujjain

G. P. Patankar
S. D. M. Degree College, Honavar, Karnataka

Maj. S. Bakhtiar Choudhary
Director,Hyderabad AP India.

S.Parvathi Devi
Ph.D.-University of Allahabad

Sonal Singh,
Vikram University, Ujjain

Rajendra Shendge
Director, B.C.U.D. Solapur University, Solapur

R. R. Yalikar
Director Managment Institute, Solapur

Umesh Rajderkar
Head Humanities & Social Science YCMOU,Nashik

S. R. Pandya
Head Education Dept. Mumbai University, Mumbai

Alka Darshan Shrivastava
Shaskiya Snatkottar Mahavidyalaya, Dhar

Rahul Shriram Sudke
Devi Ahilya Vishwavidyalaya, Indore

S.KANNAN
Annamalai University,TN

Satish Kumar Kalhotra
Maulana Azad National Urdu University

Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.aygrt.isrj.org

ISSN: 2231-5063 Impact Factor : 3.4052(UIF) Volume - 5 | Issue - 10 | April - 2016

Golden Research Thoughts

“स्मार्ट सिटी” शहरीकरणाचा एक उपाय

प्राचार्य. डॉ. सोमप्रसाद केंजळे
मु. सा. काकडे महाविद्यालय , सोमेश्वरनगर, ता. बारामती, जि. पुणे.

प्रस्तावना

भारताच्या आर्थिक विकासामध्ये शहरीकरण हा एक महत्वाचा मुद्दा बनलेला आहे आणि प्रत्येक देशात थोडयाफार फरकाने हा मुद्दा महत्वाचा आहे. ३१ टक्के लोकसंख्या शहरांमध्ये राहते आणि भारताच्या योगदानात त्यांचा वाटा ६३ टक्के आहे , त्यावरून असा अंदाज बांधला जातो की , २०३० मध्ये ४० टक्के लोकसंख्या शहरांमध्ये राहणारी असेल आणि त्यांचे भारताच्या विकासामधील योगदान ७५ टक्के होईल आणि त्यासाठी भौतिक , संस्थात्मक , सामाजीक आणि आर्थिक सुविधा निर्माण करणे आवश्यक आहे. या सर्व सुविधा शहरीकरण वाढविण्यासाठी , रहाण्याचा दर्जा सुधारण्यासाठी , लोकांना शहरांकडे आकर्षित करण्यासाठी आवश्यक आहे. स्मार्ट सिटी ही त्यादृष्टिने टाकलेले एक पाउल आहे.

स्मार्ट सिटी म्हणजे काय ?

स्मार्ट सिटी या शब्दाचा अर्थ आणि व्याख्या दिल्याचे आढळून येत नाही , परंतु त्याचा अर्थ सर्व लोकांना जास्तीत जास्त सुविधा असा आहे , त्यामुळे शहरांनुसार किंवा देशांनुसार स्मार्ट सिटीची व्याख्या बदलज आहे. ती विकासाची कल्पना , बदलाची संकल्पना आणि नागरिकांच्या अपेक्षा यावरच अवलंबुन आहेत. भारतातसुध्दा स्मार्ट सिटीची व्याख्या वेगवेगळया राज्यात वेगवेगळी घेतली जाते.

स्मार्ट सिटी म्हणजे भौतीक सुविधा आणि सेवा यांच्याशी निगडीत आहे. सर्व नागरिकांना सर्व सुविधा पुरविण्याचा तो एक प्रयत्न आहे. स्मार्ट सिटीच्या निर्मितीमगचा मुळ हेतू जास्तीत जास्त भौतीक सुविधा आणि सेवा उपलब्ध करून देउन शहरातील नागरीकांच्या राहणीमानाचा दर्जा उंचावणे हा आहे, त्यामुळे विविध राज्यांमध्ये अधिक चांगली शहरे निर्माण करणे हा केंद्र शासनाचा प्रमुख उद्देश आहे.

स्मार्ट सिटीमध्ये पुढील सुविधांचा समावेश असणार आहे –

१.	भरपूर पाणीपुरवठा.
२.	अखंडित विजपुरवठा.
३.	सांडपाण्याची कचऱ्याची व्यवस्था.
४.	कार्यक्षम दळणवळण आणि सार्वजनिक वाहतूक व्यवस्था.
५.	सर्वांनाच विशेषत: गरीबांना परवडणारी व्यवस्था.
६.	महिती आणि तंत्रज्ञानाच्या सुविधा.
७.	सुशासन आणि ई–गव्हर्नन्स, नागरीकांचा सहभाग.
८.	शाश्वत पर्यावरण.
९.	नागरीकांना विशेषत: महिलांना मुलांना सुरक्षितता.
१०.	आरोग्य आणि शिक्षणाची व्यवस्था.

स्मार्ट सिटीज निर्माण करण्यामागचे हेतु हे आहेत की शहरांचा आर्थिक विकास , व त्यातून नागरीकांच्या राहणीमानाच्या दर्जात सुधारणा करणे , विशेषत: तंत्रज्ञानाचा वापर करणे होय. नविन क्षेत्र विकसीत करणे व त्यामध्ये नागरीकांना सुविधा उपलब्ध करून देणे. शहरांचा सर्वांगीण विकास म्हणजेच स्मार्ट सिटी निर्माण करणे होय. त्यामुळे शहरांचा दर्जा सुधारणे , तेथे रोजगार निर्मिती करणे ,नागरीकांचे जीवनमान सुधारणे , त्यांचे उत्पन्न वाढवणे , या सर्व गोष्टिंचा स्मार्ट सिटीमध्ये समावेश होतो.

स्मार्ट सिटीची सर्वसाधारण वैशिष्टे :

स्मार्ट सिटीची वैशिष्टे ही शहरांच्या विकासाशी निगडीत आहेत, ती पुढीलप्रमाणे ---

१.	शहरातील जास्तीत जास्त जमिनींच्या क्षेत्राचा सुयोग्य वापर.
२.	सर्वांसाठी निवासाची योग्य संधी वाढवणे .
३.	वसाहतीची स्थापना , गर्दी कमी करणे , हवा शुंध्द राहील हे पाहणे. आर्थिक उलाढालींना वाव देणे , संरक्षण देणे, प्रदुषण कमी करणे इ.
४.	मोकळया जागा निर्माण करणे , वाचवणे , वाढवणे , बगीचे , क्रीडांगणे , मनोरंजनाची साधने निर्माण करणे , शहरातील जीवनमान सुधारणे.
५.	सार्वजनिक वाहतुक व्यवस्था सुधारणे , शहरांच्या विविध भागात सर्वांनाच परवडेल अशी सार्वजनिक वाहतुक व्यवस्था सुधारणे.
६.	शहरांमध्ये सुशासन निर्माण करणे.
७.	प्रत्येक शहराला नविन ओळख निर्माण करून देणे व प्रत्येक शहरात नागरीकांना जास्तीत जास्त सुविधा उपलब्ध करून देणे.
८.	भौतीक सुविधा आणि सेवा उपलब्ध करून देण्यासाठी विशेष प्रयन्त करणे.

शहरीकरणाची व्याप्ती आणि मुदत

पहिल्या टप्प्यात १०० शहरे या योजनेत समाविष्ट केली जातील. त्यांची मुदत २०१५ - १६ ते २०१९ - २० अशी असेल. त्यानंतरही ही योजना चालु राहील. त्यासाठी केंद्र शासनाचे शहर विकास मंत्रालय प्रयत्नशील राहील. केंद्र शासनाने पुढीलप्रमाणे विविध राज्यांना त्यांच्या लोकसंख्येप्रमाणे आणि शहरीकरणाप्रमाणे शहरांची दिलेली आहे.

अ.क्र.	राज्य / केंद्रशासीत प्रदेश	संख्याा
१.	अंदमान आणि निकोबार बंटे	०१
२.	आंध्र प्रदेश	०३
३.	अरूणाचल प्रदेश	०१
४.	आसाम	०१
५.	बिहार	०३
६.	चंडीगड	०१
७.	छत्तिसगढ	०२
८.	दमण आणि दिव	०१
९.	दादरा आणि नगर हवेली	०१
१०.	दिल्ली	०१
११.	गोवा	०१
१२.	गुजराथ	०६
१३.	हिमाचल प्रदेश	०१
१४.	हरीयाना	०२
१५.	केरळ	०१
१६.	जम्मु आणि काश्मीर	०१
१७.	झारखंड	०१
१८.	कर्नाटक	०६
१९.	लक्षद्विप	०१
२०.	मध्य प्रदेश	०७
२१.	महाराष्ट्र	१०
२२.	मणिपुर	०१

२३.	मेघालय	०१
२४.	मिझोरम	०१
२५.	नागालँड	०१
२६.	ओरीसा	०२
२७.	पॉन्डेचेरी	०१
२८.	पंजाब	०३
२९.	राजस्थान	०४
३०.	सिक्कीम	०१
३१.	तामिळनाडु	१२
३२.	तेलंगणा	०२
३३.	त्रिपुरा	०१
३४.	उत्तर प्रदेश	१३
३५.	उत्तराखंड	०१
३६.	पश्चिम बंगाल	०४
	एकुण	१००

स्मार्ट सिटीला आर्थिक सहाय्य

१. स्मार्ट सिटी प्रकल्प अहवाल तयार करणे अहवानात्मक काय आहे. त्यासाठी आर्थिक सहाय्याची गरज आहे. केंद्र सरकार त्यासाठी आर्थिक सहाय्य करणार आहे. निवडलेल्या १०० शहरांना प्रत्येकी २ कोटी रूपये दिले जाणार आहेत.
२. केंद्र सरकार साधारणपणे ४८०० कोटी रूपयांची गुंतवणूक त्यासाठी करणार आहे , आणि प्रत्येक शहरास १०० कोटी रूपये ५ वर्षात दिले जाणार आहेत.
३. राज्य सरकार आणि स्थानिक लोकल बॉडी यांचंकडूनही त्यासाठी भरीव मदत होणार आहे.
४. हे आर्थिक सहाय्य स्मार्ट सिटीसाठी वापरले जाणार आहे.
५. वर नमुद केलेला निधी पुढीलप्रमाणे वापरला जाईल
अ. प्रकल्प निधी - ९३ टक्के
ब. राज्य / स्थानिक संस्था - ५ टक्के
क. शहर विकास मंत्रालय - २ टक्के
६. सुरूवातीला स्मार्ट सिटी प्रकल्प अहवाल तयार करण्यासाठी २ कोटी रूपये.
७. पहिल्या वर्षी २ कोटी त्यानंतर प्रत्येक वर्षी १०० कोटी रूपये.
८. वेळेवर आवश्यक बाबींची पुर्तता करताच निधी मंजुर केला जाईल.

स्मार्ट सिटीसमोरील आव्हाने :-

१. केंद्र सरकारने जाहिर केलेल्या स्मार्ट सिटी योजनेचा हा कार्यक्रम राबवताना शहरांची निवड हे सरकारपुढील एक प्रमुख आव्हान आहे.
२. हा कार्यक्रम यशस्वी होण्यासाठी राज्यांचेच नव्हे तर त्या शहरांचे नेतृत्वही कार्यक्षम असणे आवश्यक आहे. ती दृष्टि त्या नेतृत्वाकडे नसेल तर काहीच साध्य होणार नाही.
३. अनेक नागरीकांना स्मार्ट सिटी ही संकल्पना पुर्णपणे समजलेली नाही. ती समजाउन देणे आवश्यक आहे.
४. केंद्र सरकारकडून वेळेवर निधी मंजुर होउन तो गरजेनुसार उपलब्ध झाल्यास ही योजना यशस्वी होउ शकते.
५. स्मार्ट सिटी कार्यक्रमात समाविष्ट झालेल्या सर्व शहरातील नागरीकांनी सक्रीय सहभाग घेतल्याशिवाय हा कार्यक्रम यशस्वी होणे केवळ अशक्य आहे.

Publish Research Article
International Level Multidisciplinary Research Journal For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished Research Paper,Summary of Research Project,Theses,Books and Book Review for publication,you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed,India

- ✶ International Scientific Journal Consortium
- ✶ OPEN J-GATE

Associated and Indexed,USA

- EBSCO
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Databse
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database
- Directory Of Research Journal Indexing

Golden Research Thoughts
258/34 Raviwar Peth Solapur-413005,Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com
Website : www.aygrt.isrj.org